

УДК 378.091.212.7:316.621
DOI: 10.24144/2524-0609.2024.54.141-144

Нохріна Ірина Сергіївна

викладачка кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота»
Київський столичний університету імені Бориса Грінченка, м.Київ, Україна
i.nokhrina.asp@kubg.edu.ua,
<http://orcid.org/0009-0004-3955-4489>

Котелевець Анастасія Михайлівна

викладачка кафедри соціальної педагогіки та соціальної роботи
здобувачка третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти за спеціальністю 231 «Соціальна робота»
Київський столичний університету імені Бориса Грінченка, м.Київ, Україна
a.kotelevets.asp@kubg.edu.ua ,
<http://orcid.org/0000-0002-0177-0440>

СОЦІАЛЬНА УСПІШНІСТЬ ЯК СКЛАДОВА АКТИВНОСТІ СТУДЕНТСЬКОЇ МОЛОДІ

Анотація. Потреба особистості в отриманні соціального успіху та здатність вирішувати нагальні проблеми суспільства стає наразі все більш важливою. Активна діяльність є запорукою соціального успіху особистості та формуванню соціально успішної особистості. Соціальна успішність студента в умовах вищого навчального закладу формується у процесі певної діяльності, соціальної активності та міжособистісної взаємодії. Мета статті: обґрунтувати соціальну успішність як умову формування соціальної активності студентської молоді. Застосовано методи теоретичного аналізу сучасної наукової літератури українських та зарубіжних дослідників, узагальнення й систематизації для поглиблення розуміння поняття соціальна успішність та активність студентської молоді. Дослідницька увага приділена питанням важливості сприяння підвищенню рівня соціальної активності студентської молоді та соціальної успішності, оскільки це впливає не тільки на формування активної життєвої позиції здобувачів, а й допомагає поліпшити рівень засвоєння знань. У статті розкрито поняття соціальної активності студента, зокрема як якості особистості, яка виявляється у різних формах соціально важливої діяльності, зокрема тої, що є проявом соціальної успішності. Досягнення соціального успіху особистістю неможлива без її соціальної активності у важливих сферах життєдіяльності. Саме тому формування соціальної активності студентської молоді є одним із важливих завдань закладу вищої освіти, бо саме це у перспективі допоможе у формуванні успішної особистості, що буде мати активну життєву позицію та мати бажання впливати не тільки на життя своєї громади, а й на життя країни.

Ключові слова: соціальна успішність, успішність, успіх, соціальна активність, активність, студентська молодь.

Вступ. Одним із важливих аспектів формування особистості є проблема соціальної успішності. Заклад вищої освіти (ЗВО) безпосередньо впливає на формування особистості студента. Потреба особистості в отриманні соціального успіху та здатність вирішувати нагальні проблеми суспільства стає наразі все більш важливою. Завдяки системі освіти можна допомогти здобувачу формувати моральні принципи та цінності, розвивати соціальну активність, впевненість і повагу та створювати власний позитивний імідж. Система освіти покликана забезпечити сприятливі умови для розвитку, соціальної активності особистості, вироблення нею активної життєвої позиції, вмінь творчо розв'язувати проблеми і розбудовувати конструктивну взаємодію, прагнень змінити на краще своє життя й життя своєї країни. Завдання ЗВО стимулювати майбутніх фахівців до активної участі у життєдіяльності середовищі університету і у суспільному житті країни, що в свою чергу є запорукою соціального успіху особистості та формуванню її соціально успішності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремі аспекти становлення студентської молоді в університетському середовищі знайшли своє відображення у соціально-педагогічних дослідженнях:

Л.Дябел вивчала соціалізацію студентів-першокурсників в умовах педагогічного університету.

С.Шашенко, О.Севастьянова, Н.Семченко, Н.Грищенко, Т.Лях, Н.Сівак досліджували питання соціаль-

ного становлення та формування лідерських якостей студентської молоді у ЗВО та соціально-педагогічні умови соціалізації студентської молоді і формування просоціальних особистісних смислів студентської молоді.

У працях І.Боровинської, І.Городняк, Ю.Жданович, С.Занюк, Ю.Ільїної, О.Матеюк, А.Яреми, Дж.Аткінсона, Д.Фрідмана, Х.Хекхаузена, М.Хехтера, Д.Макклелланда розкрито як теоретичні так і методичні аспекти формування соціальної успішності особистості.

Різні аспекти проблеми соціальної успішності особистості досліджували Бевзенко, К.Безрук, М.Бойченко, Л.Буркова, В.Кириченко, Є.Кучеренко, О.Матвієнко, В.Москаленко, В.Нечерда, Л.Півень, Є.Савін, А.Сагалакова, Н.Соколовська, А.Фомін, А.Ярема, В.Кириченко, О.Митник, В.Москаленко, В.Нечерда, Т.Окушко, Ж.Петрочко, та ін. Розвиток соціально успішної людини, як відповідальної за створення та проектування власного життя, з необхідними компетенціями для досягнення успіху розглядали Т.Андрущенко, І.Бех, І.Єрмаков, К.Нечипоренко, В.Пономаренко.

Дослідженням розвитку соціальної активності займалися зарубіжні науковці: німецькі педагоги – А.Лай, Г.Кершенштейнер, П.Наторп; американські психологи – Л.Кольберг та Дж.Дьюї; французький педагог – С.Френе та шотландський педагог – А.Нейл. Вони досліджували формування соціальної активності у процесі соціалізації та вивчали як можна розвинути

певні її види завдяки практичній діяльності. Успішність досліджували Дж.Аллена, Р.Ассаджіолі, М.Аткінсон, Т.Бейлі, Р.Бендлер, К.Бауер, Б.Бріджіс, Л.Вайт, Дж.Грехем, У.Джеймс, Дж.Кінзі.

Мета статті: обґрунтувати соціальну успішність як умову формування соціальної активності студентської молоді.

Методи дослідження: теоретичний аналіз сучасної наукової літератури українських та зарубіжних дослідників, узагальнення й систематизації для поглиблення розуміння поняття соціальної успішності та активності студентської молоді.

Виклад основного матеріалу. Студентську молодь можна описати, як мобільну та динамічну, соціально-професійну групу, що об'єднана соціальними, учбово-професійними функціями та отримує фахові навички у ЗВО. Т.Лях та Т.Спіріна, зазначають, що навчання збагачує не тільки розуміння людиною навколишнього світу, а й допомагає краще зрозуміти ставлення до самого себе, водночас розвинена самосвідомість є передумовою активної взаємодії особистості з оточенням [2]. Метою вищої освіти є не тільки надати молодій людині знання, уміння та навички, але й сприяти загальному розвитку особистості шляхом розвитку необхідних якостей і характеру завдяки залученості у певну соціальну діяльність.

Питання соціальної успішності та важливості розвитку соціальної активності здобувачів вищої освіти підтверджена на державному рівні та визначаються одними з пріоритетних цілей у ряді нормативних документів: Законі України «Про освіту», Законі України «Про вищу освіту», Законі України «Про основні засади молодіжної політики», «Концепції національно-патріотичного виховання до 2025 року», «Національній молодіжній стратегії до 2030 року».

У «Національній молодіжній стратегії до 2030 року» прописано, що для молоді, зокрема студентів, віком 18 - 24 роки цей період життя є часом пошуку шляхів самореалізації та проявів активності, можливостей інтеграції в суспільство за межами близьких друзів і родини, пошуку першого постійного робочого місця, період ризикової поведінки та вразливості, коли молодь долає перші серйозні невдачі і вчиться адаптивній поведінці. Наголошено, що це також час закріплення лідерських навичок, що є безпосереднім проявом соціальної активності особистості. У Стратегії звертається увага на важливості підвищення мобільності, соціальної і культурної інтеграції молоді в суспільне життя України та світу шляхом розвитку волонтерської діяльності та мобільності молоді в межах України та в партнерстві з іншими державами. В очікуваних результатах реалізації Стратегії зауважується, що одним з показників є зростання індексу самостійності молоді, який ґрунтується на самозайнятості, участі в громадській та волонтерській діяльності, об'єднанні для спільного впливу на соціальні процеси, що відбуваються в Україні та зростання частки молоді, що брала участь у волонтерській діяльності [9].

У роботі М.Вебера визначено, як суспільство вимірює та оцінює успіх, а також як ці уявлення впливають на соціальні процеси та індивідуальну поведінку. Згідно його теорії про соціальні дії, успішною вважається дія, яка має суб'єктивне значення для особистості, пов'язана з діями інших і спрямована на них. Концепція успіху чи невдачі в суспільстві спирається виключно на дії індивіда, які мають дві умови: вони несуть

суб'єктивне значення для особистості; дії пов'язані з іншими людьми та спрямовані на них [3].

Сучасні дослідники В.Кириченко, Ж.Петрочко, В.Нечерда характеризують поняття «успіх» як соціальну категорію, яка охоплює визнання розширеного потенціалу особистості, внутрішньої мотивації досягнення поставленої, бажаної мети, самореалізації в різних сферах життя, соціальної дії, активності та мобільності для здобуття та виконання відповідних соціальних ролей, життєвого і професійного вибору [6].

В «Енциклопедії освіти» успішність людини розкривається як сукупність внутрішніх якостей, які можуть включати в себе психологічні характеристики, навички, знання, стать, вік, організаційну культуру, стиль управління, що визначають її життєву та професійну успішність, поєднанням професійної підготовки, креативністю, самовдосконаленням, саморозвитком, толерантністю, впевненістю у собі, самостійністю і незалежністю; проте сам успіх досягається завдяки певними діями. Успіх у освіті може передбачати досягнення конкретних освітніх цілей, що підтверджується оцінюванням набутих знань і вмінь. Ключем до успіху є адаптація до різноманітних і мінливих умов життя. Успіх – це розвиток сил та здібностей людини, які дозволяють їй досягати своїх поставлених цілей, розподіляючи власні ресурси, зусилля, знання та навички [4, с.1044].

В контексті теми нашого дослідження, зосередимо увагу на тлумаченні соціальної успішності та розглянемо погляди науковців на дане поняття.

Соціальна успішність – це комплексна якість особистості, яка спрямована змінювати на краще себе й своє оточення, здатність до аналізу та оцінки таких змін, вміння до конструктивного мислення щодо взаємодії з іншими людьми, що виражається в суб'єктності успіху в різних аспектах життєдіяльності і наявністю міжкомунікаційних зв'язків [7, с.117].

А.Ярема визначає соціальний успіх як «позитивний результат реалізації соціальних практик агента в певному полі діяльності, досягнення соціально значущих цілей легітимними засобами, який супроводжується оцінкою з боку суспільства в формі схвалення чи визнання» [15, с.97].

Є.Савін, описує соціальну успішність, як «наявність соціально-психологічних, духовно-моральних якостей особистості, адаптивність до умов розвитку суспільства та виконання соціальних ролей». Основними компонентами успішної особистості, на думку вченого, мають бути: фізична розвиненість, національна свідомість, соціальна активність, відповідальність, стратегічне мислення, духовна розвиненість, життєстійкість, інтелектуальна розвиненість, соціальна мобільність [13].

Таким чином бачимо, що особа має бути активною аби досягти успіху, тобто вона має не тільки володіти певними навичками, а й перш за все – робити певні кроки для досягнення того результату, який вважає еквівалентом успіху для себе.

Розглянемо поняття «активність», для того аби підтвердити тезу, що соціальна успішність є складовою активності молоді. У психологічному словнику, зазначено, що активність – одна з основних характеристик особистості, яка полягає в здатності бути імпульсом змін у стосунках із навколишнім світом. Наголошується, що активність особистості – фундаментальна властивість усього живого і є критерієм (мірою)

відмінності живої матерії від неживої. Активність особистості виявляється у вольових актах, самовизначенні, спроможності піднятися над стандартом, прагненні розширювати сферу своєї діяльності й поведінки, здатності нести в собі потенціал енергії, сили і творчості. Активна особистість неодмінно є суб'єктом не лише своєї поведінки і діяльності, але і власного життя [8].

С.Максименко [5, с.12] підтверджує тезу, що фундаментальна якість особистості – її активність. Особистість відрізняється саме тим, що її поведінка стає активною та спонукається власними усвідомленими цілями і мотивами поведінки.

С.Харченко зауважує, що соціальна активність це саме особистісна якість через яку проявляють погляди особистості на цінності та є прагненням проявляти соціальну зацікавленість у житті суспільства [14, с. 251]. Ми також розуміємо соціальну активність як якість

особистості, яка виявляється у різних формах соціально важливої діяльності, зокрема тої, що є проявом соціальної успішності.

Висновки. Соціальна успішність студента в умовах ЗВО формується у процесі певної діяльності, соціальної активності та міжособистісної взаємодії. Досягнення соціального успіху особистістю неможлива без її соціальної активності у важливих сферах життєдіяльності. Тому формування соціальної активності студентської молоді є одним із важливих завдань ЗВО, саме це у перспективі допоможе у формуванні успішної особистості, що буде мати активну життєву позицію та мати бажання впливати не тільки на життя своєї громади, а й на життя країни. Перспективою подальших досліджень вбачаємо у аналізі умов, що сприяють формуванню соціальної успішності особистості в умовах ЗВО, та формування програм, що будуть сприяти даному процесу.

Список використаної літератури

1. «Про вищу освіту»: Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T141556?an=2414> (дата звернення: 28.03.2024).
2. Spirina T., Liakh T. Social workers training in continuing education system. *The Modern Higher Education Review*. 2019. No 4. P.27–34.
3. Weber M. *Max Weber's complete writings on academic and political vocations. 1864–1920*. Sanford: Algora Publishing, 2007. 236 p.
4. Енциклопедія освіти / ред. В.Г.Кремень. 2-ге вид. Київ: Юрінком Інтер, 2021. 1144 с.
5. Зливкова В.Л., Кузікова С.Б., Максименка С.Д. Особистість у розвитку: психологічна теорія і практика: монографія. Київ-Суми: СумДПУ ім.А.С.Макаренка, 2015. 430 с.
6. Методика формування соціально успішної особистості старшокласника в системі загальної середньої освіти: метод. рек. / В.І.Кириченко та ін. Київ : Ін-т проблем виховання НАПН України, 2022. 133 с.
7. Митник О.Я. Підготовка майбутнього вчителя до формування соціальної успішності молодшого школяра. *Науковий часопис Національного педагогічного університету ім.М.П.Драгоманова*. 2019. Т.17, №31. С.116–121.
8. Приходько Ю.О., Юрченко В.І. Психологічний словник-довідник : словник. 4-те вид. Київ: Каравела, 2020. 418 с.
9. Про Національну молодіжну стратегію до 2030 року : Указ Президента України від 12.03.2021 р. № 94/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text> (дата звернення: 18.03.2024).
10. Про освіту: Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII: станом на 4 січня 2024 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 18.03.2024).
11. Про основні засади молодіжної політики: Закон України від 27.04.2021 р. № 1414-IX: станом на 31 березня 2023 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text> (дата звернення: 18.03.2024).
12. Про схвалення Концепції Державної цільової соціальної програми національно-патріотичного виховання на період до 2025 року: Розпорядж. Каб. Міністрів України від 09.10.2020 р. № 1233-р: станом на 30 груд. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1233-2020-r#Text> (дата звернення: 18.03.2024).
13. Савін Є.Є. Формування профілю сучасної соціально успішної молоді людини в контексті реалізації державної молодіжної політики. Державне управління: удосконалення та розвиток. 2013. №1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2013_1_14 (дата звернення: 10.01.2023)
14. Харченко С.Я. Соціалізація дітей та молоді в процесі соціально-педагогічної діяльності: теорія і практика : монографія. Луганськ : Альма-матер, 2006. 320 с.
15. Ярема А.І. Феномен успіху в соціологічному вимірі. *Вісник Львівського університету. Серія соціологічна*. 2010. №4. С.92–99.

References

1. «Pro vyshchu osvitu», Zakon Ukrainy (2014) [Law of Ukraine «On Higher Education»] No.1556-VII. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/T141556?an=2414> (in Ukrainian)
2. Spirina, T., & Liakh, T. (2019) Social workers training in continuing education system. *The Modern Higher Education Review*, 4, 27–34. (in Ukrainian).
3. Weber, M. (2007). *Max Weber's complete writings on academic and political vocations. 1864–1920*. Algora Publishing.
4. Kremen, V.H. (2021). *Entsyklopediia osvity* [Encyclopedia of education] (2nd ed.). Yurinkom Inter. (in Ukrainian)
5. Zlyvkova, V.L., Kuzikova, S.B., & Maksymenka, S.D. (2015). *Osobystist u rozvytku: psykholohichna teoriia i praktyka* [Personality in development: psychological theory and practice]. SumDPU im. A.S.Makarenka. (in Ukrainian)
6. Kyrychenko, V.I. (2022). *Metodyka formuvannia sotsialno uspishnoi osobystosti starshoklasnyka v systemi zahalnoi serednoi osvity* [Method of forming a socially successful personality of a high school student in the system of general secondary education]. In-t problem vykhovannia NAPN Ukrainy. (in Ukrainian)
7. Mytnyk, O.Ya. (2019). *Pidhotovka maibutnoho vchytelia do formuvannia sotsialnoi uspishnosti molodshoho shkoliara* [Preparation of the future teacher for the formation of the social success of the younger schoolboy]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu im.M.P.Drahamanova*, 17(31), 116–121. (in Ukrainian)
8. Prykhodko, Yu.O., & Yurchenko, V.I. (2020). *Psykholohichniy slovnyk-dovidnyk* [Psychological dictionary]. Karavela. (in Ukrainian)
9. Pro Natsionalnu molodizhnu stratehiu do 2030 roku, Ukaz Prezydenta Ukrainy No.94/2021 [On the National Youth Strategy until 2030: Decree of the President of Ukraine]. (2021). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/94/2021#Text> (in Ukrainian)
10. Pro osvitu, Zakon Ukrainy No.2145-VIII [On education: Law of Ukraine]. (2024). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (in Ukrainian)
11. Pro osnovni zasady molodizhnoi polityky, Zakon Ukrainy No. 1414-IX [On the main principles of youth policy: Law of Ukraine].

(2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1414-20#Text> (in Ukrainian)

12. Pro skhvalennia Kontseptsii Derzhavnoi tsilovoi sotsialnoi prohramy natsionalno-patriotichnoho vykhovannia na period do 2025 roku, Rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy No.1233-r [On the approval of the Concept of the State targeted social program of national and patriotic education for the period until 2025: Order of Cabinet of Ministers of Ukraine]. (2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1233-2020-p#Text>

13. Savin, Ye.Ye. (2013). Formuvannia profilu suchasnoi sotsialno uspishnoi molodoi liudyny v konteksti realizatsii derzhavnoi molodizhnoi polityky [Formation of the profile of a modern socially successful young person in the context of the implementation of the state youth policy]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok.*, 1. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Duur_2013_1_14. (in Ukrainian)

14. Kharchenko, S.Ya. (2006). *Sotsializatsiia ditei ta molodi v protsesi sotsialno-pedahohichnoi diialnosti: teoriia i praktyka* [Socialization of children and youth in the process of socio-pedagogical activity: theory and practice]. Alma-mater. (in Ukrainian)

15. Yarema, A.I. (2010). Fenomen uspiokhu v sotsiologichnomu vymiri [The phenomenon of success in the sociological dimension]. *Visnyk Lvivskoho universytetu*, 4, 92–99. (in Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 28.03.2024 р.

Стаття прийнята до друку 02.04.2024 р.

Nokhrina Iryna

Lecturer at the Department of Social Pedagogy and Social Work

PhD Student

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv, Ukraine

Kotelevets Anastasiia

Lecturer at the Department of Social Pedagogy and Social Work

PhD Student

Borys Grinchenko Kyiv Metropolitan University, Kyiv, Ukraine

SOCIAL SUCCESS AS A COMPONENT OF STUDENT YOUTH ACTIVITY

Abstract. The article discusses the concepts of social success and social activity of student youth. The need of an individual to achieve social success and the ability to solve urgent problems in society is becoming increasingly important. Active work is the key to social success and the formation of a socially successful personality. The purpose of the article is to substantiate social success as a condition for the formation of social activity of students. The social success of a student in a higher education institution is formed in the process of certain activities, social activity, and interpersonal interaction. The issue of social success and activity of a higher education student is defined as one of the priority goals in a number of regulatory documents. The authors used the methods of theoretical analysis of modern scientific literature of Ukrainian and foreign researchers, generalization, and systematization to deepen the understanding of the concept of social success and activity of student youth. Research attention is paid to the importance of promoting the level of social activity of student youth and social performance, as this affects not only the formation of an active life position of students, but also helps to improve the level of knowledge acquisition. The article reveals the concept of student's social activity, in particular, as a personality quality manifested in various forms of socially important activities, in particular, those which are a manifestation of social success. The achievement of social success by a person is impossible without his or her social activity in important areas of life. That is why the formation of social activity of student youth is one of the important tasks of a higher education institution, because it will help in the future to form a successful personality who will have an active life position and a desire to influence not only the life of the community, but also the life of the country.

Key words: social success, success, social activity, activity, student youth.